

Hautzinger Zoltán¹: Bizonyítási sajátosságok a katonai büntetőeljárásban

Debreceni Jogi Műhely, 2010. évi (VII. évfolyam) 3. szám (2010. október) 1-8.

1. Bevezetés

Attól függően, hogy a törvényhozó mennyire kívánta jogi normákkal szabályozni a bizonyítás eszközeit és módszereit, egymástól eltérő bizonyítási rendszerek különböztethetők meg.² A kötött (pozitíve kötött és negatíve kötött) és a szabad (teljesen szabad és a nem teljesen szabad) bizonyítási rendszerek alapvetően abban térnek el egymástól, hogy míg a kötött bizonyítási rendszerekben a jogalkotó kimerítően felsorolja a bizonyítékokat, és pontosan meghatározza azok bizonyító erejét, addig a szabad bizonyítási rendszerekben az egyes bizonyítékok bizonyító ereje nem ex lege következik, hanem a teljesen szabad bizonyítási rendszerben a benső meggyőző, a nem teljesen szabad bizonyítási rendszerben pedig az indokolt meggyőző hatásukból. Emellett a kötött és a szabad bizonyítási rendszerek közötti különbséget jelenti az is, hogy az egyes bizonyítékok felhasználására vonatkozóan milyen elvek és tilalmak érvényesülnek.

A szabad bizonyítási rendszer legfontosabb elvi tételét a bizonyítékok szabad mérlegelésének az elve jelenti. Ennek értelmében a ténybizonyítást lefolytató igazságszolgáltatási fórum a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, azok mérlegelése során nincs kötve mérlegelést nem igénylő, ún. abszolút vagy tökéletes bizonyítékhoz. Ez a kitétel azonban nem jelenti, hogy törvény ne rendelhetné el egyes bizonyítékok (bizonyítási eszközök) igénybevételét. Ezt a szabályozási elvet követi a magyar törvényi szabályozás is, amely e törvényi kötöttségnek köszönhetően a nem teljesen szabad bizonyítási rendszerbe sorolható.

Hazánkban a bizonyításra és az egyes bizonyítékok eljáráson belüli felhasználására vonatkozóan különösen érdekesek az általános eljárási szabályoktól eltérő szabályozás szerint lefolytatott büntetőeljárások, ahol a jogalkotó – rendszerint az ilyen eltérések figyelembevételére vonatkozóan, a bizonyítás általános szabályain túl – kötelező érvénnyel határozhatja meg egyes bizonyítékok (bizonyítási eszközök vagy bizonyítási eljárások) felhasználását, avagy felhasználásuk kizárását. Ilyen általánostól eltérő büntetőeljárás például a lemondás tárgyalásról, amelynek indítványozásához a terhelt bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomása szükséges,³ de jellegzetesen a fiatalkorúak elleni büntetőeljárás, ahol kötelező bizonyítékként kell beszerezni a fiatalkorú terhelt életkorát igazoló közokiratot, illetve környezettanulmányt, továbbá, amely eljárásban – egyfajta tilalomként – a fiatalkorú terhelt vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.⁴ Szintén e kategóriába, azaz a terhelt személyével összefüggő, általánostól eltérő eljárásként kell gondolni a katonai büntetőeljárásra is, amellyel kapcsolatban ugyan a törvényi szabályozás a bizonyítással összefüggésben nem határoz meg eltérő szabályokat, és nem ír elő kötelező bizonyítékokat, mégis az állapítható meg, hogy mind a bizonyítás, mind a bizonyítékok terén találunk sajátosságokat.

2. A katonai büntetőeljárás elveinek hatása a bizonyításra

Katonai büntetőeljárásban a bizonyítással összefüggő legszembetűnőbb sajátosság, hogy bizonyítási cselekményeket nem általános hatóságok, hanem katonai büntetőeljárási hatóságok – így elsősorban katonai nyomozó hatóság és a katonai ügyész – végzik, a bizonyítást pedig a kijelölt megyei bíróságokon működő katonai tanácsok⁵ folytatják le. A

bizonyításban továbbá olyan személyek (elsősorban a katona terhelt, de számos esetben a sértett és a tanú) vesznek részt, akik maguk is büntetőjogi értelemben vett katonák,⁶ avagy valamilyen mértékben kapcsolódnak a katonai életviszonyokhoz.

A bizonyítás katonai sajátosságaira következtethetünk abban az esetben is, ha megvizsgáljuk, hogy milyen sui generis alapelvek érvényesülnek a katonai büntetőeljárásban. Tremmel Flórián szerint a katonai büntetőeljárásban a részletrendelkezőkből kikövetkeztethető alapelvek tekinthető a fegyelem erősítése és a fokozott gyorsítás elve, míg lényeges szempontként – igaz nem alapvető élel – veendő figyelembe a szakszerűség és a titoktartás követelménye.⁷

2.1. A szakszerűség követelménye

A szakszerűség – különösen a bizonyítékok katonai rendre és fegyelemre is tekintettel lévő mérlegelése kapcsán – az eljáró hatóságok és az ítélező katonai tanácsok szintjén jelenik meg, míg a titoktartásra vonatkozó kötelezettség megtartása az általános szabályok szerint is megkövetelhető.

A katonai bűncselekmények sajátos jellegéből következően a szakszerűséghez kapcsolódik az eljárásban felmerülő különleges szakkérdés eldöntése is.⁸ Napjainkban azonban a korábban intézményesített jelleggel működött katonai igazságügyi szakértői rendszer már nem áll fenn. Ennek a hatályos Be. törvényi indokolása szerint az az oka, hogy idejélműlttá vált a korábbi Be-nek az a rendelkezése, amely előírta, hogy katonai büntetőeljárásban lehetőleg katonai igazságügyi szakértőt kell igénybe venni.⁹

A katonai életviszonyok ismeretét is magában foglaló különleges szakértelemmel rendelkező szakértők kijelölése korábban egy jegyzék alapján történt. Ez a jegyzék a katonai bíróságok illetékességi területének megfelelően, név szerint tartalmazta az ott lefolytatott eljárásban igénybe vehető katonai igazságügyi szakértőket. A jegyzék elsődlegesen katonai igazságügyi orvos- és gépjármű, valamint egyéb olyan különös szakági ismerettel rendelkező szakértőket tartalmazott, akiknek igénybevétele, gyakrabban kerülhetett sor katonai büntetőeljárásban.¹⁰

A Be. koncepciója – utalva a fentebb már említett igazságügyi szakértőről szóló rendeletre – mindössze annyit kívánt meg, hogy a fegyveres szervezet irányító minisztert – a legfőbb ügyész egyetértésével – felhatalmazza arra, hogy meghatározza azokat a szakterületeket, amelyekben katonai igazságügyi szakértő jogosult szakvéleményt adni. Ilyen szakterület lehet például a katonai szolgálatra való egészségügyi alkalmasság, vagy a fegyveres szerveknél rendszeresített különleges járművek vonatkozásában a műszaki szakértői szakkérdés.¹¹ A szabályozás szépséghibája azonban, hogy ilyen jogszabály vagy belső utasítás azóta nem született, valamint időközben a „katonai igazságügyi szakértő” megnevezés is megszűnt.

Katonai büntetőeljárásban a külön katonai szakismeretekkel rendelkező szakértő alkalmazásának a szükségessége ugyanakkor napjainkban is számottevő, még annak ellenére is, hogy kétségtelen, szakértő kirendelése rendszerint az általános büntetőeljárás szabályok szerint történik, és főleg olyan kérdésekben, amelyek a rendes eljárásban is gyakran fordulnak elő. Mindemelllett azonban továbbra is számítani lehet olyan kérdések felmerülésére, amelyek az eldöntendő szakkérdéshez kapcsolódó szakértelem mellett, a katonai vagy az érintett rendvédelmi szervezetet jellemző szakismerethez kapcsolódnak. Ezek autentikus megválaszolására pedig csak olyan szakértő kérhető fel, akinek kellő jártassága van a katonának minősülő szolgálati személyek szolgálati viszonyára és a katonai szervezetek

működésére vonatkozó külön jogszabályok terén is. Korábban ilyen kérdésnek számított Székely János szerint a harcászati, pénzügyi, titkos ügyviteli, valamint a gépjármű-, fegyver- és hadtáp ismeretekkel kapcsolatos polémiák eldöntése.¹²

Mint ahogy azonban jelenleg külön katonai igazságügyi szakértők nincsenek, a katonai büntetőeljárásban felmerülő fenti kérdések eldöntése esetén a szakértő kirendelésére az érintett hatóságnak különös gondot kell fordítania, nehogy a szakvélemény elkészítésére felkért szakértő olyan szakkérdéssel álljon szemben, amelyre – a katonai életviszonyokra ki nem terjedő tudása folytán, önhibáján kívül – nem tud helyes, vagy kellően megalapozott véleményt adni. Ezzel pedig – Kertész Imrére hivatkozva – nem lesz képes betölteni azt az elvárást, hogy a tudomány eredményei megjelenjenek az eljárásban.¹³

Bár a katonai büntetőeljárás hatóságok e körülménnyel a gyakorlatban tisztában vannak, és a szakértő kirendelése esetén a katonai szakkérdésekre is figyelnek, mégis indokolt, hogy a katonai szakértelem szükségességét a Be. megerősítse. Ez akár a szakvéleményről szóló címben, akár a katonai büntetőeljárásról szóló fejezetben megtörténhet oly módon, hogy a törvény előírja, abban az esetben, ha a szakvélemény elkészítéséhez ez szükséges, olyan szakértőt kell kirendelni, aki a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó terhelt szolgálati viszonya teljesítéséhez kapcsolódó személyi vagy szervezeti sajátosságokra vonatkozó ismeretekkel is rendelkezik.

2.2. A gyorsaság követelménye

Kihat a bizonyításra a gyorsaság követelménye is. Ez az elv azt az általánostól eltérő kívánalmat fogalmazza meg, hogy a katonai büntetőeljárást, a katonai rend és fegyelem védelme érdekében, lehetőség szerint az általános eljárási (időszerű) határidőhöz képest is gyorsabban folytassák le.

A gyorsabb eljárás feltétele a fellelhető bizonyítási eszközök haladéktalan felkutatása és rögzítése, továbbá a szükséges bizonyítási eljárások elvégzése, illetve kényszerintézkedések alkalmazása. Ezt szolgálja egyrészt, hogy külön belső utasítás szerint¹⁴ a katonai ügyésznek – amennyiben a katonai fegyelem megszilárdítása vagy a szolgálati érdek érvényesülése indokolja, és a törvényi feltételek fennállnak – intézkednie kell a terhelt, az általános nyomozási határidőhöz képest is jelentősen rövidebb időtartam (harminc nap) alatt lefolytatandó bíróság elé állítása iránt. Másrészt az a norma is, amely azt határozza meg, hogy a parancsnoki nyomozás elrendelésétől számított egy hónap elteltével – ha az illetékes parancsnok (vezető) a nyomozást nem fejezte be – a katonai ügyész az iratokat megvizsgálja,¹⁵ továbbá az is, amely azt határozza meg, hogy az egyszerű ténybeli és jogi megítélésű bűncselekmények (így különösen a katonai vétségek) miatt indított és a katonai ügyész által nyomozott bűnügyben a nyomozást az elrendeléstől számított harminc napon belül lehetőleg be kell fejezni.¹⁶

A katonai büntetőeljárásban meglévő általános nyomozási határidők ellenére a hatóságok (főként a területi katonai ügyészségek) nyomozásaikat hosszú évekre visszamenőleg az ügyek több mint négyötödében a két hónapos alaphatáridőn belül fejezik be. A hat hónapon túli nyomozások száma az ügyeknek csupán 1 %-át teszi ki, és még nem volt példa arra, hogy a meghatározott személlyel szembeni nyomozást azért kellett volna megszüntetni, mert az túllépte volna a két éves legvégső határidőt.¹⁷

Nemcsak a büntetőeljárás egyszerűsítését, hanem annak rövidebb időn belüli lefolytatását jelenti az is, amikor a katonai vétséget fegyelmi eljárásban, az ilyen eljárásra (vizsgálatra) rendelkezésre álló határidőn belül bírálják el. E határidő az egyes szolgálati törvények¹⁸ által meghatározott szabályok szerint harminc nap, amely az eljárás elrendelője által egy alkalommal, legfeljebb harminc nappal meghosszabbítható.

A katonai vétség fegyelmi eljárásban való elbírálása során is tisztázni kell a tényállást, fel kell deríteni a terhelt javára és terhére szolgáló körülményeket, és ennek keretében kell beszerezni az ügy szempontjából jelentős bizonyítékokat is. A büntetőeljárásban felvett bizonyításhoz képest azonban markáns eltérésnek tekinthető, hogy bizonyítékként felhasználható más hatósági, illetve bírósági eljárásban keletkezett irat vagy egyéb bizonyíték is, valamint az is, hogy a szemléről vagy helyszíni szemléről elegendő jelentést is készíteni.

3. Sajátos bizonyítékok a katonai büntetőeljárásban

3.1. A bizonyítás eszközei

A büntetőeljárásban felhasználható bizonyítási eszközök (a tanúvallomás, a szakvélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat és a terhelt vallomása)¹⁹ erre vonatkozó eltérő rendelkezés hiányában a katonai büntetőeljárásban is beszerezhetők és felhasználhatók. Ezek közül a szakvéleményt adó szakértő szerepéről már szóltunk, míg fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy az általános eljáráshoz hasonlóan kiemelt jelentősége van a terhelt és a tanú vallomásának²⁰ és az egyéb tárgyi bizonyítási eszközöknek is, míg katonai eljárásra vonatkozó sajátosságként kell gondolni egyes okiratokra.

E tanulmány keretei nem engedik meg, hogy a terhelt és a tanú katonai büntetőeljárásban jellemző sajátos jogállására is kitérjen. Fontos azonban megjegyezni, hogy a büntetőeljárásban részt vevő személyek heterogenitása miatt célszerű volna Be. szintjén szabályozni a katona terhelt és a katona tanú fogalmát, ezzel összefüggésben megállapítani a katona terhelt speciális jogosítványait (mint a szolgálati jogviszonyban maradás joga, a szakképzett védelemre való jog avagy a klasszifikáció) és sajátos – csak a katonai büntetőeljárásra érvényes – együttműködési és tűrés kötelezettségeit. Figyelemre méltó sajátosságokat jelentenek továbbá az egyes tanúvédelmi intézmények katonai büntetőeljárásban való alkalmazásának lehetőségei is, amelyek érdemben kihathatnak a tanúvallomás hitelességének eldöntésére vonatkozóan.²¹

A Be. ugyan a fiatalkorúak eljárásához hasonló kötelező bizonyítékok beszerzését nem határozza meg katonai büntetőeljárásban, alacsonyabb szintű normák rendelkeznek arról, hogy a terhelt személyének megítélése érdekében bizonyos iratokat be kell szerezni. E bizonyítási kötelezettség azonban nem általános, kizárólag azokra a terheltekre terjed ki, akik katonai vagy rendvédelmi státusban vannak. Ennélfogva a nyomozás során a terhelt katonai dicséreteinek és fenytéseinek nyilvántartására szolgáló okmányok másolatát, valamint parancsnoki jellemzését (minősítését) be kell szerezni.

Meg kell jegyezni, hogy a fiatalkorúak elleni eljárásban kötelezően beszerzendő a terhelt fiatal életkorát igazoló okirat, avagy a környezettanulmány, illetve a katonai büntetőeljárás során alább említett kötelező bizonyítékok csak tágabb értelemben értelmezhető bizonyítéknak, tekintettel arra, hogy azok nem a múltban megtörtént, büntetőjogilag releváns tényre, hanem a terhelt előéletére, illetve anyagi helyzetére vonatkoznak.²²

A katonai vagy rendvédelmi szervek – büntetőjogi értelemben vett – állományának személyzeti anyaga tartalmazza a szolgálati pályafutás során keletkezett adatokat. Ilyenek a dicséretetek, jutalmak és fenytések, továbbá az egyes időszakos pszichológiai alkalmassági vizsgálatokhoz kötődő²³ vagy jogszabály,²⁴ egyéb belső norma alapján, illetve valamilyen különös szolgálathoz kapcsolódó, a parancsnok által végrehajtandó jellemzések, minősítések. A minősítés és a szolgálati jellemzés célja az érintett állomány szolgálati teljesítményének megállapítása, a teljesítményt befolyásoló ismeretek, képességek, személyiségjegyek értékelése, továbbá az előmenetel elősegítése. Olyan információkról van szó, amelyek segíthetnek egyfelől abban, hogyan kell a katona terhelthez az eljárás során viszonyulni, másfelől támpontot adhatnak az ügydöntő határozat meghozatalánál abban, hogy a terhelt megtartható-e szolgálatában. Gondoljunk csak arra, hogy már a büntetőeljárás során alkalmazható kényszerintézkedések indítványozása, elrendelése során másképp kell fellépni egy fegyelmi téren jelentős negatív múlttal rendelkező katona esetében, mint olyan valakinél, aki korábban még fegyelmileg sem volt elmarasztalva, és számos dicséretben részesült.

Ha vádemelés esetén a vádlottal szemben pénzbüntetés kiszabása várható, kötelező bizonyítékként kell beszerezni még a vádlott utolsó hat havi illetményéről készített kimutatást és minden olyan okmányt, amely vagyoni helyzetének tisztázására alkalmas.

3.2. A bizonyítási eljárások

Katonai bűnügyekben általános jelentőséggel bírnak a bizonyítási eljárások (szemle, helyszíni kihallgatás, felismerésre bemutatás, bizonyítási kísérlet, szembesítés, szakértők párhuzamos meghallgatása),²⁵ amelyek legfeljebb akkor érvényesülhetnek sajátosan, ha azokat katonai vagy rendvédelmi szerv objektumában hajtják végre. Minthogy azonban ilyen helyszínen általános nyomozó hatóság rendes büntetőeljárásban is eljárhat, ezért e körülmény sem jelent markáns eltérést. A felsorolt bizonyítási eljárások közül egyedül a helyszíni szemle és a szembesítés tekintetében fontos észrevételt tenni.

Egy már fentebb is hivatkozott katonai ügyészi belső körlevél szerint, a területi katonai ügyészségek a hatáskörükbe tartozó, helyszíni szemle elvégzésére alkalmas bűncselekmények észlelése esetén a halaszthatatlan nyomozási cselekményeket saját hatáskörükben kötelesek foganatosítani, illetve a katonai büntetőeljárásban a más nyomozó hatóság által halaszthatatlan nyomozási cselekményként megkezdett helyszíni szemle vagy egyéb nyomozási cselekmény irányítását a katonai ügyésznek a helyszínen haladéktalanul át kell venni.²⁶ Ezekre az intézkedésekre a bűnügy felderítésére és vizsgálatára vonatkozó katonai szakértelem haladéktalan megjelenése miatt van szükség.

Más a helyzet a szembesítés esetében. Ez egy olyan bizonyítási eljárás, amelynek során eljárási szerepüknél fogva nemcsak tanú és tanú, terhelt és tanú, avagy terhelték vallomásai közvetlenül ütköztethetők, hanem különböző beosztású és rendfokozatú személyek kerülhetnek szemtől szembe. Talán nem célszerűtlen elgondolkodni azon, hogy mulasztásban van-e a jogalkotó abban a tekintetben, hogy a Be. nem tartalmaz külön rendelkezést a szembesítés katonai büntetőeljárásban való alkalmazására vonatkozóan. Katonai bűnügyekben ugyanis fennállhat a veszélye annak, hogy a szembesítésben részt vevő egyik fél, beosztásánál, katonai vagy rendvédelmi tekintélyénél fogva erősen befolyásolhatja a másik, alacsonyabb beosztású, rendfokozatú és rendszerint fiatalabb személyt. E befolyás különösen erős lehet abban az esetben, ha a szembesítendő fél a szembesítés másik szereplőjének közvetlen előljárója, állományilletékes parancsnoka, avagy olyan feljebbvalója, akinek ráhatása lehet szakmai karrierjére, előmenetelére.

A kérdés tehát úgy tehető fel, hogy várható-e autentikus eredmény az olyan szembesítésből, amelynek során az egyik fél eleve alárendelt helyzetben van? Fenyvesi Csaba e körülményt ugyan nem vizsgálta a katonai büntetőeljárásban, de a jogalkalmazói körben végzett empirikus kutatásai alapján megállapított szembesítést kizáró tényezők körében külön kitért arra, hogy a szembesítést mellőzni kell, ha – a szembesítés törvényi szabályozásával²⁷ összhangban – a tanú vagy terhelt fizikai-pszichikai védelme ezt igényli.²⁸ Katonai büntetőeljárásban pszichikai nyomás rendszerint akkor alakulhat ki, ha az előjárói bűncselekmények miatt indult eljárásban alkalmazott szembesítés során a szembesítendő felek között, azok életkora, beosztása, rendfokozata, általános emberi műveltsége és intelligenciája között jelentős különbség érezhető. Ugyan ennek valószínűsége az általános sorkötelezettségen alapuló hadköteles szolgálat teljesítésének jelenlegi felfüggesztése miatt viszonylag csekély, mégis – főleg a közvetlen alárendelti viszonyban álló hivatásos katonák, rendőrök szembesítése alkalmával – érdemes számolni azzal a helyzettel, hogy az egyébként is katonai tanúvédelemre (áthelyezésre, vezénylésre) jogosult katona szembesítését nem célszerű végrehajtani. Ennek krimináltaktikai oka, hogy a szembesítés során előjárói tekintéllyel visszaélni kívánó terhelt (vagy egyéb szembesítendő fél) a bizonyítási eljáráson erős pszichikai nyomás alá helyezi az egyébként alárendelt felet, akinél e hatás miatt fennáll a veszélye annak, hogy korábbi, egyébként határozott vallomásában is elbizonytalanodik.

Kérdésként tehető fel az is, hogy e kizáró körülmény mérlegelését célszerű-e az említett törvényhelyre való hivatkozás keretében az eljáró – szembesítést végző – hatóságra bízni, avagy törvényi garanciára van szükség. Tekintettel arra, hogy katonai büntetőeljárásban az általánostól eltérő szabályozásra van szükség, a szembesítésre vonatkozó többlétszabályozást is meg kell jeleníteni. Ennélfogva a szembesítés törvényi rendelkezésénél (vagy a katonai büntetőeljárásról szóló fejezetben) indokolt meghatározni azt, hogy katonai büntetőeljárásban a szembesítést mellőzni lehet, ha a szembesítendő felek közvetlen alárendelti viszonyban állnak, és a katonával szemben nem volt helye tanúvédelmi rendelkezés alkalmazásának.

4. Összegzés

Bár a Be. katonai bűnügyekben a bizonyításra vonatkozóan az általános szabályoktól eltérő rendelkezést nem fogalmaz meg, mégsem lehet azt állítani, hogy a katonai büntetőeljárásban lefolytatott bizonyításnak ne volnának sajátosságai. E sajátosságok elsősorban a katonai büntetőeljárással szemben támasztott alapvető követelményekből származnak. Ilyen mindenekelőtt a gyorsaság és szakszerűség elve, amelyekből következően a katonai büntetőeljárásban lefolytatott bizonyítást a katonai életviszonyokra, a katonai fegyelem és rend fenntartására tekintettel a lehető legrövidebb idő alatt, katonai büntetőeljárás hatóságok, végső soron a kijelölt megyei bíróságok mellett működő katonai tanácsok (szakhatóságok) folytatják le. Szintén a szakszerűség igényéből következik, hogy egyes különös szakértelmet igénylő kérdésekben nem általános, hanem a katonai körülményekre is tekintettel lévő szakértőnek kell(ene) közreműködnie.

Katonai büntetőeljárásban a bizonyítás sajátosságai mind a bizonyítási eszközök, mind a bizonyítási eljárások tekintetében is megmutatkoznak. Előbbi esetben gondolni kell a terhelt katonai előmenetelét tényszerűen rögzítő személyi anyagára, dícsérő-fenyítő lapjára, jövedelemigazolásaira, míg utóbbi tekintetében a helyszíni szemle és a szembesítés lefolytatásának sajátos körülményeire. Megfontolásra érdemes, hogy a jogalkalmazói gyakorlatban meglévő és bevett praxis miatt célszerű e sajátos bizonyítási eszközöket

törvényben nevesíteni, illetve a bizonyítási eljárások vonatkozásában, különösen szembesítés esetén, a végrehajtásra vonatkozó tilalmakat a katonai sajátosságokra külön megfogalmazni.

¹ Egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntető Eljárásjogi és Kriminálisztikai Tanszék

² Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2006. 61. o.

³ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) 534. § (4) bek.

⁴ Be. 453. § (2)-(3) bek.

⁵ Ideértve Kardos Sándorra hivatkozva azt is, hogy a tárgyaláson kívüli bizonyítás felvételére is csak katonai bíróság kereshető meg. Vö. Kardos Sándor: A magyar katonai büntetőjog múltja és jelene. 350/2003. számú PhD dolgozat. Miskolci Egyetem Deák Ferenc Doktori Iskola. Miskolc, 2003. 234. o.

⁶ Büntetőjogi értelemben vett katonának minősül a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (Btk.) 122. § (1) bek. szerint a Magyar Honvédség tényleges állományú, valamint a Rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja, továbbá az egyes Magyarországot érintő nemzetközi katonai szerződések által meghatározott körülmények között a szolgálati feladat közös ellátásakor a szövetséges és a békepartnerségben részt vevő fegyveres erő szárazföldi, haditengerészeti vagy légierejéhez tartozó, a szövetséges fegyveres erő állama rendőrségének, illetve polgári védelmi szolgálatának tagja, más állam katonája, a más állam rendőrségének, illetőleg polgári védelmi szolgálatának tagja.

⁷ Tremmel Flórián: A katonai igazságszolgáltatás tricentenáriumi vetületei. In: Bögöly Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Az önálló katonai büntető kodifikáció tricentenáriuma. Kódex Nyomda Kft. Pécs, 2007. 243. o.

⁸ Herke Csongor: A katonai büntetőeljárás. Jura 1998/1. szám 13. o.

⁹ A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény 338. §

¹⁰ Szijártó Károly – Korda György: A katonai büntetőeljárás általános szabályai. In: Rudas György (szerk.) Büntetőeljárás-jog. Belügyminisztérium. Budapest, 1974. 569. o.

¹¹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény indokolása

¹² Székely János: Szakértők az igazságszolgáltatásban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1967. 220. o.

¹³ Kertész Imre: A tudományos bizonyíték. Belügyi Szemle 2002 11-12. szám 149. o.

¹⁴ A katonai büntetőeljárásban a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a büntetőügyek katonai ügyészségi nyomozásával, valamint a vádemeléssel kapcsolatos feladatokról szóló 15/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 12. §

¹⁵ A katonai büntetőeljárásban a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a büntetőügyek katonai ügyészségi nyomozásával, valamint a vádemeléssel kapcsolatos feladatokról szóló 15/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 3. § (1) bek.

¹⁶ A katonai ügyészi szervezet egységes iratkezelési és ügyintézési gyakorlatának kialakításáról szóló 3/2008. (ÜK. 4.) együttes főv. körlevél 28. pont (1) bek.

¹⁷ Ettig Antal: A katonai ügyészi szervezetről. Ügyészek Lapja 2006/6. szám 10. o.

¹⁸ Magyar Honvédség tényleges állományú tagja esetében a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény XII. Fejezete, míg a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai tekintetében a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény XII. Fejezete

¹⁹ Be. 76. § (1) bek.

²⁰ Ahogy Elek Balázs fogalmaz, a személyi jellegű bizonyítékok, így a terhelt és a tanú vallomása a büntetőeljárásban még mindig meghatározó bizonyítási eszköznek számítanak. Vö. Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban. TKK Debrecen, 2008. 9. o.

²¹ Erről lásd bővebben Hautzinger Zoltán: A katona tanú védelme. In: Mészáros Bence (szerk.): A tanú védelmének elméleti és gyakorlati kérdései. PTE ÁJK Gazdasági Büntetőjogi Intézet. Pécs, 2009. 84-90. o.

²² Tremmel Flórián szerint a bizonyítékok egyik ismérve, hogy azok a büntetőeljárásban a ténybizonyítás döntő elemeit alkotó olyan konkrét és potenciális adatok, amelyek büntetőjogilag releváns tényre vonatkoznak. Vö. Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2006. 79. o.

²³ A pszichológiai alkalmassági vizsgáról, és a hozzá kapcsolódó parancsnoki minősítésekről lásd: Nagy József: A pszichológiai szakterületi munka sajátosságai a minőségbiztosítás területén. In: Hautzinger Zoltán (szerk.) Tanulmányok a Határőrség a minőség útján című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények IV. Pécs, 2005. 107-112. o. Pham Vu Kien Cuong – Nagyné Bereczki Szilvia: Békefenntartó katonák pszichikai alkalmasság-vizsgálata Magyarországon. <http://publikacio.uw.hu/CuongSzilviHU.htm> (2009. 01. 21.) illetve Németh András – Szilágyi Zsuzsanna – Kovács Gabriella: A missziós szolgálatot teljesítő állomány pszichés állapota.

http://www.hm.gov.hu/hirek/kiadvanyok/uj_honvedsesegi_szemle/a_missziios_szolgalatot_teljesito_allomany_psiches_allapota (letöltés ideje: 2009. 01. 21.)

²⁴ Ennek törvényi alapját a Magyar Honvédség tényleges állományú tagjai esetében a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény 88. §, míg a rendvédelmi szervek hivatásos tagjainál a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény 82. § adja meg.

²⁵ Be. VII. Fejezet VII. Cím

²⁶ A katonai ügyészi szervezet egységes iratkezelési és ügyintézési gyakorlatának kialakításáról szóló 3/2008. (ÜK. 4.) együttes főv. körlevél 24. pont (1)-(2) bek.

²⁷ Be. 124. § (2) bek: *„Ha a tanú vagy a terhelt védelme ezt szükségesség teszi, a tanú, illetőleg a terhelt szembesítését mellőzni kell.”*

²⁸ Vö. Fenyvesi Csaba: Szembesítés. Szemtől szemben a bűnügyekben. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2008. 190. o.